

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (nekdanja I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21.00, polletna K 10.80, četrtletna K 5.40, mesečna K 1.80; za Nemčijo celoletno K 26.40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36.—.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne. UPRAVIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II. in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inserati: enostopna petletna 30 vin. pogojen prostor, poslana in redame 40 vin. — Inserate sprejema uprava. Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštne proste.

Posamezne številke po 8 vin.

Štev. 355. V Ljubljani, v ponedeljek dne 12. avgusta 1912. Leto II.

Poincaré v Peterburgu.

Francoski min. predsednik Poincaré je v Peterburgu. Ruski ministrski predsednik Korkovcev in minister za zunanje zadeve Sasonov sta ga sprejela pri dohodu, množica občinstva ga je pozdravljala, povabljen je k carju, ki obišče tudi njegovo ladjo, in velikanske veselice imajo počastiti načelnika francoske vlade v ruskem glavnem mestu. In seveda se bavi vse časopise, ne le na Ruskem in na Francoskem, s tem obiskom in z njega političnim pomenom. Da je v razmišljanju znamenitih člankarjev dosti pretiravanja, je pač razumljivo. To je navadna reč, in kdor zna čitati »merodajne« časopise, že ve, da je treba od vseh superlativov nekoliko odsteti, da se je moči približati resnici. Prebrisani poročevalci in uradniški diplomati znajo tako nastopati, kakor da bi jim bile znane vse tajnosti in kakor da ne bi mogli državniki ničesar zamolčati pred njimi. Pa so vendar večinoma odvisni od tega, kar blagovolijo prizadeti faktorji sami povedati in kar žele, da bi prišlo v javnost. Razume se, da to navadno ni popolna, in včasih tudi ne absolutno čista resnica.

Vendar se ne more tajiti, da ima Poincaréjevo potovanje v Peterburg večji pomen kakor marsikateri sestanek vladarjev, kateremu dajejo samo velikanski opisi izredno važnost. Francoski ministrski predsednik prihaja v Rusijo v času, ko je vse napeto in ima vsak politični korak lahko velike posledice. Vsi podobni sestanki imajo po uradniških trditvah namen, da varujejo in utrdijo mir; ali čimbolj se to dopoveduje javnosti, tembolj mora ljudstvo trepetati, da se zasluče vse mirovno utrjevanje na napačno stran in se iz vsega izleže svetovna vojna. Diplomati iščejo nepretrgoma »ravnotežje v Evropi«, vsi pa zasledujejo vsako negotovost, ki bi jo lahko v prihodnosti vzbudilo. Vse te stvari, ki jih vladni programi in izjave vse države tega sveta. Ali to velja le za slovesne prilike, drugače pa tekmujejo nepretrgoma različni interesi, in vsa državna priateljstva imajo različne stopnje. Tudi med Francijo in Nemčijo ni nobenega sovražstva, ali zblizanje med Rusijo in Nemčijo je za Francoze vendar sumljiva reč. Tudi za Angleže, ki so z Rusijo in Francijo zvezani v »trojni antanti«, da ohranijo »protutežo« proti nemško-avstrijski trozvezi.

Prihod gospoda Poincaréja v Peterburg ima torej predvsem odpravi neugodni vtisk, ki ga je povzročil sestanek Viljema in Nikolaja. Bethmann Hollvege in Sasonov. Ali njega pomeni globokejša korenine; te je iskati na Balkanu. Kritični položaj Turčije oživlja vzhodno vprašanje, in nedvomno se bodo državniiki Francije in Rusije v Peterburgu največ razgovarjali o tem vprašanju, ki obsega še vedno največjo nevarnost za evropski mir. Vse vlade, kar jih je, prisegajo, da hočejo na Balkanu ohraniti »status quo«. Kakor je, tako mora ostati — nič se ne sme izpremeniti. Veliko odkritosrčnosti ni v teh trditvah. Za hip se sme verjeti takim besedam; ali nekoliko desetletij ne igra v zgodovini nobene vloge. Preko vseli trenutnih izjav gledajo imperialistične države v bodočnost, in hrepenenje onih, ki bi se rade povečale na Balkanu, še ni umrlo. Turčija nima v Evropi druge varnosti, kakor medsebojno nevoščljivost onih, ki čakajo na dedščino »velnega moža« ob Bosporu.

Med temi čakalci je tudi Rusija. Njena nepotrepljivost je že velika, in čas se ji zdi ugoden, da napravi na svoji poti korak naprej. Ta hip sicer ne misli na kakšno osvojevanje na Balkanu. Ob zadnjem konfliktu med Turčijo in Črnogorom, ki je dobival še zelo resne oblike, je celo prav razložno namignila v Cetinje, da naj bodo pametni in se ne zanašajo na rusko pomoč, ako bi začeli kakšen resen ravš s Turčijo. To je bilo pač tudi za ostale balkanske države znamenje. Rusija ne želi ta hip vojne na Balkanu. Ali zato ima druge bolečine. Iz leta 1856. stremi po tem, da bi se Dardanele odprile njenim bojnim ladjam; če jim je ta pot zaprta, je vsa njena mornarica na Črnem morju brez pomena. In prav sedanjí položaj Turčije bi Rusija rada izrabila za svoj namen. Odkar je izbruhnila tripolitanska vojna, prihaja ta želja nepretrgoma na dnevni red.

Najbrž se bo v Peterburgu tudi o tem govorilo. Pravijo, da Rusija sedaj nima upanja, da bi se ji ugodilo. Tudi Francija ne želi, da bi se to vprašanje hipno rešilo v ruskem žepu. Zakaj tudi Francija ima želje, zaradi katerih hoče ohraniti tako razmerje do Turčije, da ne pride nobena senca nanje. Oglašajo se kapitalistični interesi. V Turčiji so velikanse, svote francoskega denarja, ki pride vsled vsake večje izpremembe lahko v nevarnost. Razum tega bi francoski kapitalizem rad napravil kupčijo z gradbo železnic v Mali Aziji. Zatorej se tudi Francija ogreva za »status quo«, in ji ruska želja ni prijetna.

Ali tudi to velja samo za trenotek. Očitno je, da misli francoska vlada povsem resno na izpolnitev ruske zahteve v bližnji bodočnosti. Drugače ne bi imela mornariška konvencija, ki se je pred kratkim sklenila med Francijo in Rusijo, ali pa se je vsaj toliko pripravila, da bo zdaj v Peterburgu definitivno sklenjena, nobenega pravega zmisla. Če hoče Francija, da bodo ruske ladje sodelovale z njeno mornarico, se mora vprašati, če je to mogoče. Sicer se ruska mornarica, ki je bila v vojni z Japonsko uničena, šele izpopolnjuje; ali kadar je bo toliko, da bo Francija lahko računala nanjo, bodo njene ladje na Črnem morju vsaj tako važne kakor one na Baltičkem morju, če — se bodo mogle gihati. Hinavščina je pač, ako pravijo, da je na Severnem in Vzhodnem morju vsak konflikt izključen: bilo bi lepo, če bi bilo res, ali mrzlično tekmovalstvo med Nemčijo in An-

glijo, zaveznicu Francije, kaže, da tisti, ki tako govore, sami ne verjamejo svojim besedam. Nič manjšega pomena pa nima mornariško vprašanje — s stališča kapitalistično imperialističnih vlad — na Sredozemskem morju. Tudi tukaj hočeta biti Anglija in Francija silnejši od svojih eventualnih nasprotnic, katerim se prištevajo po imenu tudi Italija kot članica trozveze. Za dosego te večje sile bi bile ruske ladje res porabne; te pa ne morejo priti s Črnega morja drugače na Sredozemsko, kakor skozi Dardanele.

Ze se slišijo glasovi, da se bo moralo vprašanje rešiti, čim sklene Turčija mir z Italijo, in vedno glasneje ji prigovarjajo od vseh strani, da naj to čimprej stori. Prav ljubeznjivo ji prigovarjajo, ali za to ljubeznjivost se skrivajo le interesi poročevalcev, ki že računajo, na kakšen način bi mogli sami pri tej priliki kaj profitirati. Take račune bodo delali tudi v Peterburgu. In ker ne leži nobeno bogastvo in nobena oblast na cesti, ampak je vse to v suknjah drugih, gledajo v Peterburgu nezaupljivo vsi, ki bi tudi radi kaj profitirali, pa se boje, da bi drugi prej posegli v tuje žepce. Kakršnen koli bo rezultat tega sestanka — ostalo bo nezaupanje in — novo oboroževanje. Vse iz neskončne »ljubezni do miru«.

Trst, 9. avgusta 1912.

Ko bo ta članek objavljen, bomo že vedeli, kakšno stališče zavzamejo tržaški slovenski mestni svetovalci pri vodovodnem vprašanju, s katerim se bo pečal mestni svet na nocojšnji seji. Vodovodno vprašanje je zlasti za našo okolico izredno važnosti. Na drugem mestu smo povedali, na kakšen način bi bili oškodovani najvišalnejši interesi tržaškega prebivalstva, ako bi se italijanski nacionalistični večini v mestnem svetu posrečilo skleniti zgradbo vodovoda iz Timave. Vodovod bi stal obično ogromne milijone. Voda bi bila zaradi tega izredno draga in bi bilo s tem kaj malo pomagano neugodnemu zdravstvenemu stanju mesta. Voda iz Timave je zelo slaba. O njej so se izrekli zelo neugodna mnenja od najkompetentnejših strani. Ako bi se hotelo, da postane ta voda pitna, bi stalo to zopet ogromne svote. Mestni protifizik dr. Costantini je dejal, da bi Trst zajemal vodo iz Timave le v slučaju, da je ne bi mogel dobiti od nobene druge strani. Ker je pa Trst v izredno ugodnem položaju, da dobi lahko od mnogih strani mnogo dobre, zdrave in čiste pitne vode, bi se storil velikanski zločin, ako bi se zgradil vodovod iz Timave, ki bi bil najdražji in ki bi dajal najslabšo vodo.

Z vodovodnim vprašanjem tržaškim so se pečali mnogi kompetentni hidrologi in mnogo je bilo izdelanih načrtov. Trst dobi vodo lahko izostal iz sobotne številke.

* Vsled pomanjkanja prostora je ta članek izostal iz sobotne številke.

gljo, zaveznicu Francije, kaže, da tisti, ki tako govore, sami ne verjamejo svojim besedam. Nič manjšega pomena pa nima mornariško vprašanje — s stališča kapitalistično imperialističnih vlad — na Sredozemskem morju. Tudi tukaj hočeta biti Anglija in Francija silnejši od svojih eventualnih nasprotnic, katerim se prištevajo po imenu tudi Italija kot članica trozveze. Za dosego te večje sile bi bile ruske ladje res porabne; te pa ne morejo priti s Črnega morja drugače na Sredozemsko, kakor skozi Dardanele.

Ze se slišijo glasovi, da se bo moralo vprašanje rešiti, čim sklene Turčija mir z Italijo, in vedno glasneje ji prigovarjajo od vseh strani, da naj to čimprej stori. Prav ljubeznjivo ji prigovarjajo, ali za to ljubeznjivost se skrivajo le interesi poročevalcev, ki že računajo, na kakšen način bi mogli sami pri tej priliki kaj profitirati. Take račune bodo delali tudi v Peterburgu. In ker ne leži nobeno bogastvo in nobena oblast na cesti, ampak je vse to v suknjah drugih, gledajo v Peterburgu nezaupljivo vsi, ki bi tudi radi kaj profitirali, pa se boje, da bi drugi prej posegli v tuje žepce. Kakršnen koli bo rezultat tega sestanka — ostalo bo nezaupanje in — novo oboroževanje. Vse iz neskončne »ljubezni do miru«.

Odgovornost slov. nar. manjšine v tržaškem mestnem svetu glede na vodovodno vprašanje.

Trst, 9. avgusta 1912.

Ko bo ta članek objavljen, bomo že vedeli, kakšno stališče zavzamejo tržaški slovenski mestni svetovalci pri vodovodnem vprašanju, s katerim se bo pečal mestni svet na nocojšnji seji. Vodovodno vprašanje je zlasti za našo okolico izredno važnosti. Na drugem mestu smo povedali, na kakšen način bi bili oškodovani najvišalnejši interesi tržaškega prebivalstva, ako bi se italijanski nacionalistični večini v mestnem svetu posrečilo skleniti zgradbo vodovoda iz Timave. Vodovod bi stal obično ogromne milijone. Voda bi bila zaradi tega izredno draga in bi bilo s tem kaj malo pomagano neugodnemu zdravstvenemu stanju mesta. Voda iz Timave je zelo slaba. O njej so se izrekli zelo neugodna mnenja od najkompetentnejših strani. Ako bi se hotelo, da postane ta voda pitna, bi stalo to zopet ogromne svote. Mestni protifizik dr. Costantini je dejal, da bi Trst zajemal vodo iz Timave le v slučaju, da je ne bi mogel dobiti od nobene druge strani. Ker je pa Trst v izredno ugodnem položaju, da dobi lahko od mnogih strani mnogo dobre, zdrave in čiste pitne vode, bi se storil velikanski zločin, ako bi se zgradil vodovod iz Timave, ki bi bil najdražji in ki bi dajal najslabšo vodo.

Z vodovodnim vprašanjem tržaškim so se pečali mnogi kompetentni hidrologi in mnogo je bilo izdelanih načrtov. Trst dobi vodo lahko izostal iz sobotne številke.

* Vsled pomanjkanja prostora je ta članek izostal iz sobotne številke.

iz Reke-Bistrice, dobi jo lahko iz Škocijanske jame in dobi jo lahko iz furlanske jame, o kateri trdi prof. Prister, da Irani pot do seboj ogromne množine dobre vode. Poslednji trije načrti bi bili cenejši, bi dajali dovolj in dobre vode. Poleg tega bi imela tržaška občina, ako zgradi vodovod iz Bistrice-Reka z umetnimi jezeri, ali pa iz Reke združen z vodo, ki teče v Škocijanski jami, priliko izkoristiti velike množine voda v industrialne namene.

Ako se posreči italijanski nacionalistični večini zgraditi vodovod iz Timave, bodo oškodovani interesi vsega tržaškega prebivalstva, torej tudi interesi Slovencev, ki tvorijo v Trstu veliko manjšino in katerim mora biti tudi ležeče na tem, kako se upravlja občinsko imetje in kako se skrbi za zdravstveno stanje mesta. Najbolj bi pa bila oškodovana okolica. Okolica je z vodo danes popolnoma nepreskrbljena. Ako izvajamo par vasice, v katere je bila šele v poslednjem času napeljana voda iz brojniškega vodovoda, ki pa nikakor ne zadošča potrebam prebivalstva omenjenih vasice, zajemajo vse druge vasi vodo iz raznih vodnjakov, v katerih je voda podvržena prav močnim možnostim, da se okuži in ki se premnogokrat infiltrirajo z odtoki nesnažnih tekočin. Zaradi tega je podvrženo zdravstveno stanje okolice, kar se vode tiče, okuženju z različnimi kužnimi boleznimi potom vode. Izredno škoda pa občutijo vsled pomanjkanja vode okoliški kmetovalci v polletnem času. Par tednov brez dežja, pa se vodnjaki posuše in kinet nima s čim zalivati svoje polja. Treba je torej skrbeti, da bo vodovod, ki ga zgradi tržaška občina, koristen tudi okolici. Treba je z vodovodom odpraviti možnost razširjenja kužnih bolezni potom vode, treba je dati zgornji okolici dovolj vode za vse, tudi za poljedelske potrebe.

Zaradi tega nastane vprašanje: S katerim vodovodom dobi okolica lahko vodo in iz katerega vodovoda bo najcenejša? Zakaj ne gre samo za vprašanje vodovoda, ki bo mogel dati zgornji okolici dovolj vode, temveč gre tudi za to, da se napravi vodovod, ki bo dajal dovolj zdrave vode po ceni, da jo bodo mogli kmetovalci napeljati tudi na svoja polja. Vodovod, ki bi dal okolici komaj nekoliko vode in ki bi jo morali okoliški drago plačevati, bi bil za zgornjo okolico skoro brez koristi. Ako se napravi vodovod iz Timave, ne bo imela zgornja okolica nikdar vode v taki množini, kakor jo potrebuje, medtem ko bi bil vodovod bodisi iz Reke-Bistrice ali iz Škocijanske jame za zgornjo okolico naravnost idealen. Po teh dveh vodovodih, toda zlasti z vodovodom iz Bistrice, bi imela okolica mnogo dobre vode za vsako potrebo. Dovolj je, ako povemo, da teče Reka-Bistrica 300 metrov nad Trstom, da pa leži prostor, odkoder hočejo zajeti vodo iz Timave, v višini morja. Ta voda bi se morala šele dvigniti v višino 200 metrov, ako bi se imela rabiti v mestu in v najvišjih krajih mesta. In ako bi bilo tudi mogoče s tem vodovodom preskrbovati okolico, bi bila voda tako draga, da je okoličani nikakor ne bi mogli rabiti. Poleg tega bi stal vodovod iz Timave okoli 50 milijonov več onega iz Bistrice.

Čudno se zdi, pa je vendar res, da je od-

Brusilka stekla.*

V tem trenutku, ko naj pišem o svojih življenjskih dogodkih, mi roji sto in sto misli po glavi. Ne vem kje in kako naj začnem. Mislim na svoja detinska leta, na svojo mladost, na vse, kar se je odigralo od onega časa.

Kolikor daleč se morem spominjati, vedno sem bila slabotna. Najtežje boleznim sem prestala že v detinski dobi. Danes razumem, da so povzročale te bolezní slabe razmere, v katerih smo živeli: slabo stanovanje, nezadostna hrana itd. K vsemu temu je mnogo pripomoglo tudi to, da je bil moj oče pijanec. Zelo malo se je brugal za svojo družino, moja mati je morala nositi vse skrbi.

Vzlic največje pridnosti in največje štedljivosti ji ni bilo mogoče, da bi zaslužila sama vse kar je rabila družina. Ni ji preostajalo drugega, kakor da je silila tudi nas otroke k plačnemu delu. Moji starši so bili brusilci stekla, moja mati je izdelovala tudi bisere. Ako je nastopila v brusilnici kriza, tedaj smo delali doma. Pogostokrat pa tudi oboje skupaj, čez dan v brusilnici, zvečer doma.

Bila sem najmlajša izmed treh sester in sem morala, čim sem postala dovolj ročna, pomagati pri izdelovanju črnih steklenih biserov. To je pač lahko delo, a za moje slabotno telo je bilo že naporno. Pogostokrat sem morala izostati od šolskega pouka, da sem delala. To je bila zame največja žrtev. Zelo malo časa sem imela za učenje, še manj seveda za igranje, ali vendar me je najbolj bolelo, kadar sem morala zamuditi pouk. V brusilnicah so delali takrat 16 do 18 ur. Ko se je bližal božič, smo delali vso noč. Tudi otrokom niso prizanesli.

* Avstrijsko-nemške sodružice so izdale letošnjo spomlad »Spominsko knjigo« v spomin 20letnice obstanka svoje organizacije. Iz omenjene knjige posnemamo spomine delavke A. Rothove.

Se preden sem vstopila v šolo, sem že vedela, da je zgodba o božiču le bajka.

Mati nas je opominjala večkrat, naj delamo prav pridno, da nam bo za božič lahko pripravila kako veselje. Jaz sem si naročila same lepe reči. Seveda sem bila na sveti večer vselej bridko razočarana, ker nikdar nisem dobila tega, česar sem si želela. Kako se je morala pač mati žalostiti zaradi moje nezadovoljnosti! Tudi doma nisem bila nič kaj rada, v šoli mi je bilo vse bolj všeč. Učitelj me je imel rad, ker sem bila zelo pazljiva. Osem let sem bila stara, ko sem pričela razmišljati o najrazličnejših stvareh. Povod k temu razmišljanju je bil moj oče. Kadar je prišel vinjen domov, so se odigravali burni prizori in slišala sem stvari, o katerih nisem še nič razumela. Mati mu je delala najtrpkejše očitke, ako ni prinesel denarja; da naj se sramuje, ker morajo delati otroci zanj. Dostikrat je potem vse razbil. Z materjo sva morali prebiti po cele noči na skrivnem prostoru na prostem. Neke noči ne bom pozabila nikdar. Bilo je na soboto. Z materjo vred smo delale vse tri prav pridno. V nedeljo bi morale oddati delo. Skoraj je bila že polnoč, ko smo se spravljali k spanju. Tedaj prikolovrati oče in se prične prepirati z materjo, zakaj da še čujemo. Ko mu je mati odgovorila, je s palico razbil vse bisere. Kakor iz enega grla smo vpili vsi trije otroci, da ne bomo dobili nobenega denarja za naše delo. Toliko nočnih ur smo prebdeli in zdaj je bilo vse zastoj. Mati je stekala, od česa bomo pač prihodnji teden živeli.

Kolikokrat sem se hudovala na tišem zaradi pijančevanja svojega očeta in premišljevala sem, kako lepo bi bilo pri nas, ako bi opustil oče to pogubonosno strast. Kadar je bil trezen, je bil zelo dober. Koliko bi se lahko pripovedovala o naši bedi, o naših skrbih, katerih edini povzročitelj je bil alkohol. Naenkrat je oče resno obel in dve leti je bil prikovana na bolniško postelj. To je bil najlepši čas, ki se ga spominjam izza dobe, ko je oče še živ. Se bolj naporno smo morali delati, to je res, a veliko boljše je bilo, ker je vladal mir v hiši. Te-

daj pa je nastopila v industriji steklenih biserov kriza, mati je bila prisiljena, da nam je poiskala drugo delo. Bila sem že dopolnila štirinajsto leto, zato so me sprejeli v trgovino s steklenino, kjer sem bila raznašalka in kjer sem snajžila steklenino. Za to delo sem dobivala na 14 dni po 4 goldinarje. Medtem časom je umrl oče. Naš položaj je postal še slabši. Moj zaslužek za mojo starost je bil vendar premajhen, zato sem se morala priučiti brušenju stekla.

Po svojem očetu sem žalovala le zaradi tega, ker je bil tako dolgo priklenjen na bolniško postelj. V resnici mi niti po smrti nisem mogla odpustiti, da ni za nas skrbel tako, kakor je zahtevala njegova očetovska dolžnost.

Prišla sem torej v brusilnico stekla. Kar vem povedati o tem času, se mi zdi danes sami neverjetno. Ako ne bi bila doživela te dobe sama, bi ne verjela, da so bile take strahotne razmere mogoče v prelepem Izerskem pogorju.

Prvi dan v brusilnici.

Delavnica je bila velika, imela je le en prostor, v katerem je delalo nad 60 oseb. Vse vprek, moški, ženske, mlada dekleta, fantje, celo šolobvezni otroci. Moj stric je bil mojster in delovodja. Ko me je vpeljal, so mi klicali od vseh strani: »Aha, sedaj prihaja nov brusač. No, plačaj hitro vrček piva.« Kdor hoče postati brusač, mora prvi vstop plačati, drugače se ne nauči. Pod nos so mi molili vrčke in steklenice za pivo. Se danes čutim, kako me je obhivala rdečica, najraje bi bila pobegnila.

Stric me je peljal k brusilni omari, kjer je delala starejša žena. Nje nasproti sem morala sedeti in jo opazovati pri delu. Kakor ona tako naj bi delala tudi jaz. Učne dobe ni bilo, postala sem takoj samostojna delavka.

Tak ropot je bil v delavnici, da nisem skora razumela, kar mi je pripovedoval stric. Smeli, petje, žvižganje, otroško vpitje, vse se je mečalo. Mene je bilo strah in groza, niti ozreti se nisem upala.

Pričela sem delati. Brusiti sem morala »hrušice« (okraske za lestence).

Ko sem prišla prvi dve v roke, sem se tresla od strahu, da bi se kaj ne zgodilo. Seveda so me začeli zopet zbadati.

»Prste si namaži s pomom, drugače ti uidejo.« Bučen smeh od vseh strani je sledil tem besedam.

Delo mi je šlo lažje izpod rok, kakor sem si bila mislila. Niti ni trajalo prav dolgo in že sem zbrusila nekaj kosov. Žena je pregledala moje delo ter je bila zadovoljna; dejala je, da se bom lahko priučila. To mi je dalo pogum. Zdaj sem si celo upala ozreti se nekoliko po svoji okolici. Ali kako sem bila začudena nad tem, kar sem videla.

Vsa delavnica je bila zastrta v meglen oblak, tako da nisem videla onih, ki so sedeli bolj zadaj. V delavnici, napolnjeni s prašino, sem uzrla otroke najrazličnejše starosti, celo novorojenčke.

Ob oknih so ležali majhni otroci. Največ jih je bilo v zibelkah, ki so stale poleg brusilnih omar, in neusmiljeno so se drli. Tudi žena, ki sem ji bila dodeljena, je imela poleg sebe 14 dni staro dete. Ko je prišel deček kričati, mu je mati vteknila »cucel« z umazanimi prsti v usta.

»Tukaj imaš, ti mali prolet.« je dejala; z nogo je zibala in delala dalje. Kamorkoli sem pogledala, sem videla le nesnago: ostanki sadja, pepel, kašljajoči so pljuvali kar po tleh. Otroci so se igrali v tem močvirju, celo hrano so jim dajali v tej nesnagi. Ako je padel grizljaj na tla, se ni nihče zmenil za to, če ni nevarno za otroke. Marsikatera žena je prinesla s seboj jestvine in kuhala kosilo kar v delavnici.

Prvi dan sem torej videla dovolj, željno sem pričakovala večera. Doma sem potožila materi, da mi ni prav nič všeč v delavnici, da bi raje delala kaj drugega. Odgovorila mi je: »To je vse navada, čim se navadiš, ti bo všeč. Brusilci so dovtipni, to spodbuja.« Privaditi sem se torej morala. V vseh brusilnicah je bilo tako: nezadostna ventilacija, v največjih pa

risno od slovenskih narodnih svetovalcev vprašanje, kakšen vodovod bomo imeli. Ker so nekateri člani ital. nac. večine umrli in nekateri demisionirali, ne razpolaga več ta večina s takim številom svetovalcev, ki bi sami lahko zakonito sklepali. Za sklepanje je treba, da je zavzočih v mestnem svetu najmanj 54 svetovalcev. Italijanski nacionalisti jih morejo spraviti v mestni svet največ 53. Ako se odstranijo od seje socialni demokrati in slovenski narodnjaki, se seja sicer lahko vrši, toda ne more sklepati. O socialnih demokratah vemo, da bodo skušali z vsemi sredstvi, ki jih imajo na razpolago, preprečiti glasovanje o vodovodu iz Timave. Oni bodo brezdvomno to storili. Ako podo sledili soc. demokratom tudi slovenski narodni zastopniki, se tako prepreči največja sleparija, ki bi jo hotela zgrešiti italijanska večina na račun vsega tržaškega prebivalstva in zlasti na škodo okolice.

Mi vemo jako dobro — o tem smo prepričani — da je večina slovenskih mestnih svetovalcev proti vodovodu iz Timave. Vemo pa tudi, da sede med slovenskimi narodnimi zastopniki člani, ki ta vodovod zagovarjajo. Toda vendar upamo trdno, da bo v krogih slovenskih narodnih svetovalcev zmagala ideja, ki temelji v poštev navedena dejstva, govoreča proti Timavi; upamo, da bo zmagala zdrava pamet in da si slovenski narodni svetovalci ne bodo hoteli naložiti očitka, da so zakrivali sleparijo, ki jo želi izvršiti italijansko nacionalistična banda izkoriščevalcev.*

Prepričani, da smo izpregovorili odkritosrčno besedo v splošno korist, vabimo tržaško delavstvo, naj se za vsak slučaj pripravi na najodločnejši boj proti veliki slepariji italijanskega nacionalizma.

** Na petkovi seji občinskega sveta je vložil socialno demokratični občinski svetovalec sodr. Dr. Puecher nujni predlog, da se prekine razprava o vodovodnem vprašanju in da naj mestni svet predloži občinskemu svetu še ostale vodovodne načrte. Italijanski nacionalist dr. Brocchi se je v imenu večine izjavil proti Puecherjevemu predlogu in zahteval otvoritev debate o predlogih vodovodnega odseka. Socialno demokratični občinski svetovalec sodr. Pittoni je izjavil, da bodo socialni demokrati z vsi silo pobijali dragi Timavski načrt in preprečili njegovo izvedbo z vsemi sredstvi, če bo potreba, z najostrejšo obstrukcijo. Slovenski narodnjak dr. Wilfan je izjavil, da bo njegova stranka glasovala za Puecherjev predlog. Pri glasovanju je bil Puecherjev predlog odklonjen z glasovi italijanskih nacionalistov proti glasovom socialno demokratične in slovenske narodnjaške manjšine. Iz Wilfanove izjave je razvidno, da je med slovenskimi narodnjaškimi občinskimi svetovalci zmagala struja, ki je Timavskemu načrtu neprijazna. Prihodnost pokaže, če bodo slovenski narodnjaki vztrajali na označenem stališču in če bodo dosledno in energično podpirali boj socialne demokracije zoper Timavske afariste.

Protekcijonizem in Ciril-Metodova družba.

Iz Trsta smo prejeli od odlične strani tole pisanje: Kot neinteresiran opazovalec in član Ciril-Metodove družbe opazam, da družbeno vodstvo v Ljubljani na duhu zelo nevarno boleha. Gospodje v glavnem odboru menijo, da so nekaki patentirani rešniki slovenskega naroda, pa mislijo, da se da pomanjkanje duševnih moči nadomeščati z brezprimernim protekcijonizmom, ki je na las podoben navadni korupciji. Ta protekcijonizem in pa osebni kult, ki se pri vodstvu Ciril-Metodove družbe goji, je postal tako izzivajoč, da se mora javno pri-

biti. Gospod urednik! Take stvari pa se more pibriti in spraviti pred širši ljudski forum le v Vašem neodvisnem listu. Zakaj takozvano »rodoljubno« in »narodno« časopisje nima niti volje niti poguma povedati resnico. — Da ta protekcijonizem pokažem, naj navedem konkreten slučaj. Vodstvu Ciril-Metodove družbe v Ljubljani je imelo nedavno oddati več mest učiteljic na svoji šoli v Trstu, na kateri so podučevale doslej šolske sestre — nune. Te nune so odpovedale družbi svojo službo in vsled tega je bilo zasedati več mest. Slovenske učiteljice iz Kranjskega, ki trpe pod sedanjim režimom, so se za ta mesta zelo potegovali in, če se ne motim, je imelo družbeno vodstvo izbirati med 72 prosilkami. Poleg tega je imelo biti zasedeno tudi eno moško suplentsko mesto. Ampak čemu, se vpraša človek, je družbeno vodstvo ta mesta razpisalo? Tak humbug! Že v naprej je bilo določeno, kdo dobi te učiteljske službe. Družbeno vodstvo je imenovalo na ta mesta hčerke boljših takimenovanih buržvazijskih rodbin. Par ljubljanskih rodbin je menda napravilo kartel in službe so se oddale, kakor se je v ožjem krogu že vnaprej določilo. Kaj sposobnost, kaj intelekt, kaj izpiti in tako dalje —; protekcija je menda vrhovno načelo Ciril-Metodove družbe. In to za ljudje, ki neprestano pridigajo proti protekcijonizmu in korupciji. Ako človek pregleduje listo nanovo imenovanih učiteljic na Ciril-Metodovi šoli v Trstu in tudi ljubljanske razmere nekoliko pozna, natančno lahko ugane posamezne protektorje. Vsega-mogočne protektorje, ki smatrajo Ciril-Metodovo družbo ne za narodno obrambno organizacijo, temveč za svoj zaseben privilegirani zavod, kjer gospodarijo v imenu »narodne koristi« po svoji vesti! V rodoljubnem časopisu so razglasi, da so oddali tudi službo suplenta. Zakaj proglašajo oficijelno to neresnico, ko so v resnici imenovali suplentinjo? Pa ne morda za to, ker se je to imenovanje zgodilo na ljubo neki »rodoljubni« familiji?

Drugi naj se take službe ne razpisujejo. Je vseeno. Če imajo pravico do teh služb otroci znanih bogataških rodbin in pa protežiranci teh rodbin, bodi tako. Če je za Ciril-Metodove šole sposobnost posttranska stvar in protekcija temeljno načelo, potem zna naša narodna kultura zopet doživeti blamažo, ki jo bodo »narodni vodniki« ob svojem času naprtili nedolžnim ljudem na hrbet. Pa saj ni čudno. Saj poznamo osebni kult raznih ljudi, ki bi bili za žive in mrtve radi »junaki« in se s priznanim vsmem pehajo za vodilnimi mesti in za »prvomestniškim« sijajem. In potem ta brezobraznost, da naj celotno slovensko ljudstvo brezkritično hvali tako oskrbovanje družbinega imetka.

Drugi mesec bo družbena skupščina v Trstu. V naprej naučeni rodoljubni govori voditeljev in potem po 1 delegata iz Stajerske, Koroške in Goriške se bodo, po času natančno odmerjeni, odzvali, volilo se bo po komandi in dr. Rybač bo zapel staro pesem (malo slepila ne škoduje) o socialistih in komedija bo končana. Brez ljudskega nadzorstva, brez debat, brez kritike! Kimavci imajo lep posel, za to naj pridejo. Ljudstvo ima pravico za družbo zbirati doneske, magnati pa imajo pravico s temi nabranimi darili gospodariti. Koliko časa bo to nedemokracijo načelo vladalo, bomo videli. Večno menda ne!

Ljubljana in Kranjsko.

— Odhodnica E. Kristana. V slovo sodr. E. Kristanu pred njegovim predavateljskim potovanjem v Ameriko je priredil dramatični odsek »Vzajemnosti« v soboto zvečer brez velikega hrusa umetniški večer, ki je privabil v areno »Narodnega doma« lepo število ljubljanskega delavstva, zlasti naše ženstvo je bilo častno

zastopano. Uprizoritev težke Cankarjeve drame »Kralj na Betajnovi« je uspela v vsakem pogledu sijajno in brez pretiravanja lahko trdimo, da takih ekskvizitnih predstav na diletantovskih odrih nismo vajeni. Sobotna predstava nam je pokazala, da zbira dramatični odsek »Vzajemnosti« v svoji sredi lepo število gledaliških talentov, ki se znajo vglobiti v svoje vloge in ki imajo v oblasti tudi igralsko tehniko. Učitelj — sodr. E. Kristan — in učenci so lahko zadovoljni na svoj uspeh in ljubljansko delavstvo je lahko ponosno na svoje delavsko gledališče. Od posameznih vlog nam je predvsem omeniti Kantorja — odlično kreacijo E. Kristana, Maksu Krnca, ki je dobil v sodr. Vehovcu umetniškega interpreta; Franca Brneta je predstavil g. Modic, da si bolje ni želeli. Sodr. J. Rožnikova (Nina) nas je s svojo živo, gibko igro naravnost očarala: pohvalno moramo omenjati tudi sodr. A. Rožnikovo. Tudi ostale manjše vloge so bile v srečnih rokah in so igralci pokazali mnogo talenta in mnogo vneme. Občinstvo ni štedilo s pohvalo in je igralce nekolikokrat poklicalo na oder; zlasti sodr. E. Kristan, ki je z neumornim delom in požrtvovalnim delom vzgojil in izšolal naš dramatični naraščaj, je bil deležen viharjih ovacij; člani dramatičnega odseka so svojem ljubljenski učitelju v znak hvaležnosti poklonili šopek uvečenih cvetja. — Po predstavi se je ob zvokih tamburaškega zbora, ki je tudi med pavzami — eksaktno kakor zmerom — izvajal točko za točko, razvila prav prijetna in animirana zabava. Sodr. Kocmur je s toplimi besedami pozdravil E. Kristana za slovo in pri tem grajal dramatični odsek, da je svojo namero predolgo skrival in s tem preprečil, da se ni odhodnica izvršila v večjem slogu. Sodr. E. Kristan se je zahvalil za iskreno počaščenje ob priliki, ko se za kratke tedne poda na obisk k ameriškanskim sodrugom in je v nadaljnjih besedah naglašal pomen umetnosti za delavstvo v sedanjih razmerah, ko mu družabni red kratki najskepmenjši življenski užitek. Zabava je trajala pozno v noč.

— Izjava. »Slovenec« od minulega petka trdi, da so slovenski klerikalni poslanci obkrat glasovali za Tomschikov predlog in se pri tej priliki sirovo zadirja v naju. Kako nehotno in lažljivo je »Slovenec« zavijanje, je razvidno iz uradnega protokola poslanske zbornice, v katerem je ugotovljeno, da je od enoindvajsetih petnajst klerikalnih poslancev pri glasovanju o 17milijonskem Tomschikovem predlogu za železnice zbežalo iz zbornice.

Franc Jožef Dušek. Josip Kopač.

— Izpred okrajnega sodišča v Ljubljani. 23. junija je bil občni zbor pomočnikov zadruga krojačev, na katerem so bili od mojstrov kot delegati Polcheimer, Kersnič, Ahčin in Deržaj. Ko je podal načelnik pomočniškega zbora sodrug Brozovič letno poročilo, se je oglašil mojster Polcheimer in kritiziral plačilno tabelo in tudi delovanje Brozoviča in se med drugim izrazil: »So ein Obmann ist nichts wert und wenn Sie ihn weiter wählen, werden Sie weit kommen.« (Tak načelnik ni nič vreden, in če ga boste naprej volili, boste daleč prišli.) Med drugim je trdil Polcheimer tudi, da se je Brozovič na sestanku izrazil, da Rožič ne more priti v prvi plačilni razred, ker je proti temu tudi obrtni nadzornik, nakar mu je Brozovič odgovoril, da to ni istina. Nazadnje se je Polcheimer še izrazil: Častitam Vam za takega načelnika. Ker je bil njegov govor žaljiv, je bil sodrug Brozovič prisiljen, da je vložil tožbo. Prva obravnava je bila dne 20. julija, ki se pa je preložila na predlog Polcheimerjevega zagovornika dr. Krisperja, da nastopi za svojega klijenta po pričah dokaz resnice. Dne 9. avgusta je bila druga obravnava, na kateri je bilo od Polcheimerja povabljenih 16 prič. Polcheimeru se je dokaz popolnoma ponesrečil in

ga je sodišče obsodilo na 20 K globe, oziroma 24 ur zapora in na povrnitev stroškov. Polcheimer bo uložil baje ničnostno pritožbo, pa ne bo nič pomagalo.

— Ilirska Bistrica: Gospoda trškega župana Kristjana Hodnika smo že prkarat morali grajati. Kakor se kaže, se pa nič ne poboljša. Četudi so bo zopet jezili, pa si ne moremo kaj, da mu ne bi povedali, kaj se nam zopet ne dopade. Če bi gospod Kristel imel kolikaj spomina, bi vedel, da je zlezal na županski stolček edino le na ramenih nižjih slojev, ki so iztrebili magnate iz trškega odbora. Gospod Kristel pa se obnaša, kakor da je po zaslugi magnatov župan. Ima namreč docela njihove manire. Postal je zadnji čas sila domišljav in bahav, občuje samo še z gospodo in niže le odzgor dol gleda. Tudi trgovce in obrtnike sekira in jim grozi za vsako malenkost s kaznijo. Gospod župan, zanašamo se, da se poboljšate in da nam ne bo treba zatekati se z našimi pritožbami v javnost. — Več Bistričanov.

— Novice iz Ilirske Bistrice. Dne 6. avgusta je tukajšnje orožništvo vjelo ptička iz znane tatinske družbe iz Reke. Dobili so pri njem okoli 400 kron denarja, tri zlate prstane in več drugih dragocenosti. Ko je večeraj tatu sodni sluga iz preiskovalnega zapora peljal v sodišče k zaslišanju, se mu je izmuznil in zbegnil. Vjel ga je zopet v bližini svoje žage tovarnar Josip Samsa. Nevarnega ptička odda sodišče najbrž na Reko. — V sredo je ponesrečil Lekočič iz Trpčana. Bil je s parom konj na kolodvoru, kjer je nakladal na voz nekaj železa. Prišel pa je vlak in konja sta se splašila. Lekočič je skočil pred konja, da bi ju pridržal. Konja sta pa planila čezenj in ga povozila. Ker je bil voz naložen z železjem, je Lekočič zadobil hude poškodbe, vsled katerih je čez dve uri umrl. Morda bi ga rešila pravočasno došla zdravniška pomoč. Pa pri nas v Bistrici je že tako. Ko je treba pomoči, pa ni nikjer zdravnik. Dr. Gregorčič so lov in drugi športi važnejše stvari, kakor pa njegove poklicne dolžnosti. Tako je bilo tudi pri uboju v Čeljah in tako je tudi sedaj. Če je gospod zdravnik prekomodev, pa naj pusti padarstvo. Dokler pa je zato tukaj, da ljudi zdravi, naj ne zmuži ponesrečenec pomagati.

— Nov ravnatelj praharne v Kamniku. Za ravnatelja praharne v Kamniku je vojno ministrstvo imenovalo podpolkovnika Karla Rösnerja, ki je vodil doslej praharno v Blumau; novoimenovani ravnatelj se je že preselil v Kamnik.

— Poseben vlak z Gorenjske v Postojno. Dne 15. t. m. ob 3. popoldne bo v Postojnski jami poletna veselica. Vsled tega vozi ta dan prvič poseben vlak za polovično vozno ceno z Gorenjskega v Postojno in nazaj. Ta vlak odhaja z Jesenic ob 10. in 14 min., prihaja v Ljubljano ob 11. in 57 min. ter ima zvezo s posebnim vlakom, ki vozi ta dan tudi iz Ljubljane v Postojno. Vozne cene so kakor omenjeno polovične, vstopnina v jamo je znižana na 2 kroni. Veselica se vrši ob vsakem vremenu ter se p. t. občinstvo opozarja na ugodnost te nizke cene posebnega vlaka.

— Poseben vlak iz Ljubljane v Postojno. Kakor običajnovoz tudi letos o priliki poletne jamske veselice dne 15. t. m. poseben vlak iz Ljubljane v Postojno. Vozne cene so polovične ter znaša voznina za III. razred tja in nazaj samo 2 K 70 vin., za II. razred 4 K 10 vin. in za I. razred 5 K 50 vin. — Vlak odhaja iz Ljubljane ob 12. in 42 min. popoldne, prihaja v Postojno ob 2. in 35 min. iz Postojne odhaja vlak ob 8. in 2 min. ter prihaja v Ljubljano ob 9. in 22 min. zvečer. — Veselica se vrši ob vsakem vremenu. Nihče naj ne zamudi ugodne prilike ogledati si ta dan bajne krasote podzemeljskega sveta, zlasti še, ker je p. t. izletnikom dana prilika obedovati doma, kar je vsekako

sploh nobene. Po enournem delu se je nabralo toliko prahu na bluzi, da sem lahko pisala s prstom po njej. Poleg tega je bil delovni čas čezmerno dolg in najmanjše zdravstvene naprave ni bilo v delavnicah. Noseče žene so deale do zadnjega hipa pred porodom in kakor hitro so vstale iz postelje, so zopet prišle na delo. Največkrat so prinesle tudi novorojenčka s seboj. Nič ne pretiravam, ako rečem, da ni bilo niti ene delavnice, v kateri ne bi bili delali tudi jetični. Bolezen so našli drug od drugega in smrtni slučaj se se množili od leta do leta. Nihče ni vzemiral, če so vsak teden nesli nekaj delavcev na pokopališče, bilo je to nekaj vsakdanjega, nihče se ni že zmenil za to. Dostikrat je bilo celo po več pogrebih na en dan. Namesto, da bi žalovali za njimi, so zbijali v delavnici še šale o tem. Rekli so: »No, tega smo dobro pokopali; ko bi to vedel, da smo bili tako veseli, bi se še sam veselil, sam je bil tudi vesel bratec ...

Bila sem šele 15 let stara, a resnost življenja sem spoznala do dobra. Bila sem zelo zamašljena, življenje v brusilnici mi ni bilo po godu prav nič. Najbolj so se mi smilili otroci. Tudi jaz nisem imela cvetoče otroške dobe, ali zdelo se mi je, da se mi je godilo vendar boljše kakor tem ubogim črvičkom v umazani delavnici. Izmed te generacije je umrlo največ v starosti od 18. do 24. leta, mnogi še prej.

Moja mati se je poročila v drugič. Tako sem prišla v novo brusilnico. Tukaj je bilo marsikaj drugače. Niso bile drugačne razmere, temveč drugačni ljudje. Govorili so, da tako ne more ostati več dolgo časa. Nekaj se mora pričeti, da se ustavi to početje. Mezde so bile postale tako nizke, da najboljše delavce ni zasluzil več kakor 8 do 10 goldinarjev na 14 dni. Delavke so zaslužile celo le po 4 do 5 goldinarjev na 14 dni. Tudi o tem so govorili, da ne bi smeli nič več prinašati otrok s seboj. Vse to me je zanimalo. Tudi jaz sem spregovorila kako besedo vmes, če se zdelo primerno. Novo življenje se je zbudilo v meni. Nekoč sem slišala delavca, ki je dejal, da če ne poseže kmalu socialna demokracija vmes, bo izbruhnil legar vsled lakote. V meni se je zbudilo spoznanje, da so ideje socializma, ki stvarjajo drugačno

življenje, boljše razmere. Od tega trenutka sem bila po mišljenju socialna demokratka, le glasno si nisem upala tega priznati. Čitala sem tudi že o socializmu, ali na jasnem vendar nisem bila, kaj je pravzaprav socializem. Ne dolgo potem so priredili zborovanja. Na nobenem me ni manjkalo. Moje simpatije za stremljenje socialne demokracije so vedno bolj naraščale. Menili so se o ustanovitvi strokovne zveze in o izdajanju strokovnega glasila, da obrazlože ljudem, kako potrebna je organizacija. Leta 1889. je res izšel »Glaserbeiter«. V istem letu se je uveljavil pri nas zakon o bolniškem zavarovanju, ki med drugim predpisuje, da smejo žene, ki so zavarovane, šele četrty teden po porodu zopet na delo. V delavnicah so napravili ventilatorje in še nekaj drugih, zdravju koristnih naprav. Razmere so se polagoma izboljšavale. Pravila za ustanovitev krajevne skupine so izdelali in pripravljali so načrt za določitev minimalnih mezd. Kakor hitro bi bil načrt izdelan na vsej črti, so ga hoteli predložiti podjetnikom. Vse to je bilo leta 1889.

Leta 1890. naj bi se minimalne mezde uveljavile. Gospodje podjetniki niso vzeli naših zahtev kot resno stvar in tudi niso pričakovali nikakršnih posledic. 3. januarja se je pričela stavka. Niti pol ure ni trajalo, in v vseh delavnicah so počivali stroji. Stavkujoči so šli od ene delavnice do druge, povsod so se jim pridruževali delavci. Šli so tudi v sosednje kraje. V neki brusilnici, kjer so se delavci obotavljali, so razbili stavkujoči vse na drobne kosce. Celi zaboji steklenice so šli v čepinje. Tako so hodili nekaj dni, od enega kraja v drugega. Stavka naj bi postala splošna. Ko so podjetniki uvideli, da ljudje nečesto delati pod stariimi razmerami, so se pričeli pogajati in odobrili skoraj vse naše zahteve.

Prišel je 1. maj. Privkrat smo ga praznovali na dostojen način.

14. maja so ustanovili krajevno skupino. Moja mati in jaz — pristopili med prvimi. Moje navdušenje je naraščalo. Najljubši so mi bili shodi. Počasi sem dobila toliko poguma, da sem stavila pri zborovanjih različna vprašanja in da sem sama tudi nekoliko govorila. Število članov se je množilo, skupina je imela nad

350 članov. Vsakdo je moral biti organiziran, drugače ga ni smel biti organiziran.

Nekaj let je šlo tako dalje in z neumornim delom so nastale popolnoma drugačne razmere. Po delavnicah je bil razglašen red: vladati mora snaznost, alkohol je v delavnicah prepovedan, izdatno prežračevanje, pljuvalniki itd. Otroci niso smeli več prinašati s seboj. Popolen preobrat se je izvršil. Žene so vrlo sodelovale pri organizaciji, bile so tudi v vodstvu. Ko je bila leta 1898. prva socialno demokratska ženska konferenca za lzersko pogorje, sem bila delegatka. Po tej konferenci se je pričelo med ženstvom novo življenje. V 16 manjših krajih smo ustanovile podružnice. Bilo je to res zelo težavno delo, ker agitacija po gorovju je utrudljiva. Žal, da je bil ves trud zaman, ker ena oseba ni zmogla sama agitacije po tako razsežnem okraju. Ker je prišla tudi bolezen vmes, je počasi vse zaspalo. Še danes me boli, da je obrodilo naporno delo tako malo sadu. Na strokovnem in na političnem polju bi bil napredek lahko boljši.

Danes čez dvajset let se oziram na delovanje, ki se je takrat pričelo. Mnogo dobrega se je spočelo, ali še več bi bilo lahko storili, ako bi se bil zavedal vsak steklar kot delavec svoje razredne dolžnosti.

V dolgem boju za boljše razmere je seveda marsikateri pogumen sodrug, marsikatera pogumna sodružica opešala prerano in umrla. Mnogi, ki so neustrašno delali za ustanovitev organizacije, niso več uživali sadov svojega dela. Ko smo lansko leto praznovali dvajsetletnico naše organizacije je bilo poleg moje matere in mene le še 13 sodrugov od onih pri življenju, ki so tudi slavili dvajsetletnico članstva pri organizaciji. Veliko jih je pobrala jetika leta 1890., ki je ravno to leto neusmiljeno žela.

Od leta 1889. do 1899. ni nič manj kakor 263 članov bolniške blagajne umrlo za to neizprosno proletarsko boleznijo, od teh je bilo 158 moških in 105 ženskih članov. Od l. 1899. do 1908. je umrlo 234 članov za jetiko, od teh 126 moških in 88 ženskih. V zadnjih dveh letih je pobrala jetika 29 članov bolniške blagajne in sicer 12 moških in 17 ženskih. Vsled boljših

razmer popušča umrljivost za jetiko. Te številke veljajo seveda le za člane bolniške blagajne. Število vseh, ki umrjo v našem okraju za jetiko, je pa še dvakrat večje. Najbolj žanje jetika med otroci.

Čeprav napredujemo počasi, napredujemo pa vendar! Naši potomci pač ne bodo poročali več o tako groznih razmerah, o kakršnih sem poročala jaz.

Vse naše stremljenje gre za tem, da priborimo našim otrokom lepšo bodočnost. Popolnoma napačno je, če govore ljudje: Jaz sem se moral tako silno truditi, naj se moji otroci tudi. Edino bogastvo je to, ki ga proletarec zapusti svojim otrokom, ako je skrbel za njihovo boljšo bodočnost.

Čeprav je število organiziranih delavk v zadnjih letih nekoliko nazadovalo, vendar pa naše delo ni nikdar prenehalo. Odkritosrčno povem, da sem včasih res le z največjim žrtvami delala po začrtani poti dalje. Ne morem opisati vseh udarcev, ki so me zadeli v devetnajstih letih zakonskega življenja. Udarci usode so bili včasih neznosni. Od petih otrok mi je ostal le en sin pri življenju, njemu sem vcepila vse svoje mišljenje. Kot abstinent in član mladinske organizacije deluje za oni ideal, kateremu sem jaz posvetila vse svoje moči. Mislim, da lahko rečem, da sem izpolnila svojo dolžnost. Tudi v bodoče jo bom izpolnjevala, da postane politična ženska organizacija močna in da dobe ženske politično enakopravnost.

Mislim, da zadostujejo te posameznosti, iz katerih si čitateljice lahko napravijo sliko o življenjskih užitkih delavke v steklarni. Materinska skrb me v 38. letih mojega življenja še ni zapustila. Ravno ko pišem svoje spomine, me je zadel nov udarec usode: moja 60letna mati je zaradi slabosti padla tako nesrečno, da si je desno oko popolnoma zbila. Moja mati je najstarejša članica krajevne skupine in tudi najstarejša brusilka v kraju. Vzlic svoji pridnosti in štedljivosti nima toliko, da bi se na stare dni brezskrbno spočila. Taki dogodki spodbujajo vedno k novemu delu, ker če bi imeli starostno in invalidno zavarovanje, bi bilo marsikaj boljše.

Cenik zastonj in poštne prosto.

treba upoštevati, ker so ta dan gostilne in restavracije v Postojni prenapolnjene.

— **Dražje cigare in cigarete.** Zvišanje cen cigar in cigaret je v prvem polletju 1912 v primeri s prvim polletjem 1911 prineslo državi kljub zmanjšanemu konsumu na cigarah za okroglo dva milijona komadov in na cigaretah za okroglo 446 milijonov komadov za 8 milijonov kron več dohodkov.

— **Belokranjska železnica.** Na progi pred Novim mestom so začeli vrtati drugi rov nad prvim, ki je že skoraj dogotovljen. Pred vhom dom v predor je zgrajena takozvana galerija. Pri napornem delu v rovu se je ponesrečil eden izmed delavcev. Pri rušenju skale mu je prišel kamen tako nesrečno v trebuh, da so ga težko ranjenega prenesli v bolnico usmiljenih bratov v Kandiji. Na Loku so že dozidani trije podstavki za oboke mosta, ki se bo vzpenjal čez Krko. Tudi so že začeli z predpripravami za gradnjo provizoričnega lesenega mostu. Delo gre na ilovnatih in močvirnih tleh le počasi naprej.

— **Nov betonski most čez Krko.** V Straži pri Novem mestu bodo nadomestili stari leseni in za promet komaj sposobni most z novim betonskim mostom. Most spaja deželno cesto iz Suhe Krajine z novomeško dolino, po njem se vrši promet iz Bele Krajine in iz Toplice v Stražo. Novi most bo nad 80 m dolg in troški so preračunjeni na okroglo 90.000 K. Ministrstvo za javna dela je dovolilo 30.000 K podpore.

— **Skala se je utrgala nad Tržičem.** 7. t. m. se je pod vrhom Kokovnice utrgala velikanska skala (nad 20 kubnih metrov); drvila je proti Tržiču s takim hruščem, da se je bobnenje slišalo celo v Bistrico. K sreči se je spotoma razdrobila, sicer bi bila za gorenje tržiške stavbe usodoporna. Dva velika kosa sta obšla blizu Jožefove cerkve, eden prav blizu prvih hiš, drugega pa je zadržala bukev in je nevarnost, da se sproži. S kakšno silo se je točila skala nizdol, kaže dejstvo, da je lomila pod seboj do 30 centimetrov debela debila, skakala po 10 do 15 metrov dolgo in se pri tem vdiral do en meter globoko.

— **Zdravstveno stanje mestne občine Ljubljanske.** Od 28. julija do 3. avgusta je bilo novorojenih 14, dva mrtvorajena, umrlo pa jih je 28, in sicer 19 domačinov in 9 tujcev. Umrli so za ošpicami 1, za jetiko 3 (med temi 1 tujec), vsled mrtvouda 2 in za različnimi boleznimi 22. Za infekcijskimi boleznimi je obbolelo 6 oseb in sicer 4 za škrlatno, 1 za grižo in 1 za egiptovsko očesno boleznijo.

— **V mestni klavnici ljubljanski** so zaklali 17. do 28. julija 64 volov, 3 bika, 7 krav, 106 prašičev, 200 telet, 43 kostrunov in 12 kozličev. Vpeljali so 528 kg mesa in 1 zaklano goved, 1 prašič in 10 telet.

— **S trebuchom za kruhom.** V petek se je z lužnega kolodvora odpeljalo v Ameriko 12 Matencev, 26 Hrvatov in 8 Slovencev, nazaj je prišlo pa 15 Hrvatov, 20 se jih je pripeljalo pa iz Tirolskega.

— **Izgubljen in najdeno.** Gospa Ema Schischkova je izgubila denarnico s srednjo vsoto denarja. — Delavec Anton Legat je izgubil temnordeč suknjič. — Šolski učenec Jakob Križaj je izgubil dežni plašč. — Delavec Valentin Jarc je izgubil denarnico, v kateri je imel 7 K denarja. — Šolska učenka Viktorija Maličeva je našla denarnico z manjšo vsoto denarja.

Štajersko.

— **Električna centrala v Ptuj.** Električno centralo, ki bi imela 65.000 konjskih sil, bodo napravili v Dravi med Ptujem in Ormožem. Električno hočejo rabiti za celo Štajersko in napraviti nje prenos na 240 km daljave s 110.000 volti napetosti. Ustanovilo se je društvo Petovija za izrabo te velikanske vodne sile.

— **Prizanesljiva strela.** Ob zadnji nevihti je udarila strela v Makolah pri posestniku Stefanu Sobinu. Posestnik, njegova žena in otroci so sedeli, ko je udarila strela, skupno pri mizi. Električna iskra je svigala po sobi, ne da bi bila katerega poškodovala, ali da bi napravila drugo škodo. Tudi užgalo se ni.

Goriško.

— **Imeniten župan.** Iz Skrilj pišejo: Pri nas imamo župana, ki ima vselej od vsega drugega, samo opravljanje županskih poslov mu ne diši. Kako imenitno vodi občinske posle, je razvidno iz tega, da račun od 31. decembra 1909 niso bili razpoloženi občanom v vpogled, dasi so imeli občinski mošnje že več tozadevnih sel. Ali našemu imenitnemu županu sklepi najbrže ne ugajajo, zato jih kratkoma ne izpolnjuje. Kadar mu na sejah ne gre vse po volji, začne razbijati s knjigami po mizi in pretiti go-

vorniku, da ga bo ven vrigel in izključil od seje. Svojo dolžnost je zlasti vzorno opravil 8. avgusta. Sklical je namreč sejo, ampak ko so bili prišli ob določeni uri starejšine, ni bilo ne župana, ne določenega namestnika. Na vprašanje kam je župan izginil, se je odgovor glasil, da je odšel v Ajdovščino po nujnih opravkih. Oglašil pa se je hudomušen starček in dejal, da je šel najbrže na Platno ovce pasti; to bo tudi verjetnejše. Seveda so se domislili starejšine okrajnega glavarstva, pa so napisali protest proti županovemu postopanju. Zdaj je odvisno od glavarstva, ali bo župan pohvaljen za to junaštvo, ali pa dobi patent, da sme ovce pastiti, ker pri nas je vse mogoče. Čestitamo pa tistim klerikalnim in še bolj liberalnim starejšinam, ki so izvolili takega vrliga in neumornega župana. Še nekaj! Vse goriške občine dobe podporo, ako dokažejo, da so napravile občinsko pot. In naš župan se je domislil, da je najpotrebnejše poprave potrebna tista pot, po kateri hodi na Platno ovce past, pa jo je dal popraviti brez sklepa starejšinstva. Menda smatra starejšine za ovce, ki jih bo gonil na Platno na pašo. Prihodnjic še kaj več! Namen teli vrtic pa ni oseba županova, ampak nam gre za občinsko gospodarstvo, ki trpi vsled takega postopanja v gospodarskem oziru.

Vestnik organizacij.

Viško-giljska podružnica „Vzajemnosti“ ustanovi v kratkem svoj tanburški odsek. — Upozarjajo se člani kakor tudi tisti, ki še niso člani in bi imeli veselje do godbe, da se zglasijo do 15. t. m. pri podružničnem predsedniku ali pa pri katerem odboriku. Sadržice so tudi vabljene. — Ob enem se naznanja članom, da se mesečni prispevki vplačujejo v podružničnem lokalu vsako nedeljo od 10. do 12. dopoldne.

Seja pevskega odbora „Vzajemnosti“ je danes ob 8. zvečer v društvenih prostorih.

Zadnje vesti.

PEVSKA SLAVNOST.

Dunaj, 12. avgusta. Delavska pevka društva so imela včeraj veliko slavnost, ki je krasno uspela. Razum vseh dunajskih pevskih organizacij so se je udeležili delavski pevci iz Monakova in z Moravške; vsa naštevajstvijska delavska pevka društva so bila zastopana po deputacijah. Zbirališče je bilo na Karlovem trgu, odkoder je korakal velik sprevod z zastavami v rotundo v Pratu, kjer je bil velik koncert s čisto umetniškim programom. Udeležba je bila ogromna.

IZPOR V BRNU.

Brno, 11. avgusta. Vsled posredovanja namestnika barona Bleylebna in obrtnega nadzornika Herche je izpor v tekstilni industriji končan. Jutri pridejo delavci v vseh prizadevitih tovarnah na delo, pogajanja zaradi delavskih zahtev se pa nadaljujejo.

KLOFUTA ZBORNEGA POVELJNIKA.

Budimpešta, 11. avgusta. Včeraj je bil pred okrajnim sodiščem v Kaši zaslišan zborni poveljnik Borojevič v procesu zaradi njegove tožbe proti hčeri podpolkovnika Härtla. Na vprašanje državnega pravdnika je izjavil, da je dal podpolkovniku Härtlu nalog, naj v dveh mesecih sam stori korake, da bo vpokojen. Na vprašanje zagovornika gospodične Härtlove je izjavil, da je obtoženka klofuta in da je občutil udarec od spredaj. Ker je prišel udarec nepričakovano, se ni mogel ubraniti. Zagovornik se je upiral zapriseženo Borojeviču, ker je med njim in toženko sovražno razmerje. Sodišče ga je zaprislo. Potem je bil zaslišan njegov adjutant polkovnik Stracker, ki ni izpovedal nič bistvenega. Na to se je razprava prekinila. V mestu je Härtlovi ves čas sledil detektiv. Občinstvo jo je simpatično pozdravljalo.

RUDNIŠKA KATASTROFA . BOCHUMU.

Pogrešani delavci se vračajo.

Bochum, 11. avgusta. Od strani rudniške uprave poročajo, da se je našlo več delavcev, ki so jih pogrešali in jih prištevati med mrtve. Predvčerajšnjem so se javili trije, danes pa četrti delavec, ki so bili vsi v prvi zmedli takoj, ko so jih bili spravili iz jame, v blaznem strahu pobegnili, ne da bi bili oddali kontrolne znamke.

Mrtvi rudarji.

Bochum, 11. avgusta. Rudniška uprava navaja število mrtvih rudarjev s 101. Umrli pa so že trije ranjenci, tako da znaša število mrtvih rudarjev doslej 104.

Sožalje italijanske vlade.

Rim, 11. avgusta. »Popolo Romano« poroča, da je izrazila italijanska vlada nemški iskreno sožitje nad bochumsko katastrofo.

Sožalje francoske vlade.

Pariz, 11. avgusta. Namestnik vnanjega ministra Briand je dal sporočiti nemškemu poslaniku Lauckenu iskreno sožitje francoske vlade ob jamski katastrofi v Bochumu.

KOSTEVIČ IZPUŠČEN.

Berlin, 11. avgusta. Ruski stotnik Kostevič, ki je bil aretiran zaradi vohunstva, je v Lipskem provizorično izpuščen proti kavčiji 30.000 mark. Sočasno so v Varšavi izpustili pruskega lajtnanta Dahmaki, ki je bil tam prijet zaradi vohunstva. Njegova kavčija je enako velika. Obema častnikoma je bilo dovoljeno, da se vrnete v domovino, zavezati pa sta se morala, da prideta vsak na svojo razpravo.

POINCARÉ V PETERBURGU.

Sprejem.

Peterburg, 11. avgusta. Včeraj ob 10. dopoldne je dospel francoski ministrski predsednik Poincaré na jahti »Neva«, ki ga je v Kronštatu pričakovala, v Peterburg. Tukaj so ga sprejeli ministrski predsednik Kokovcev, minister za zunanje zadeve Sasonov, več zastopnikov zunanje ministrstva in dvornega ministrstva, načelnik generalnega štaba mornarice knez Ljeven, francoski veleposlanik Louis in velika množica ljudstva. Ministri so se priskrno pozdravili. Ko se je Poincaré z vozom

odpeljal v mesto, mu je množica mahala s klobuki in ga pozdravljala s hura-klici.

Car obišče ladjo »Condé«.

Pariz, 11. avgusta. »Temps« ima iz Peterburga vest, da hoče car izraziti francoski mornarici svoje simpatije s tem, da obišče oklopnjačo »Condé«, na kateri se je pripeljal Poincaré. Vsled tega se bo moral spored slavnosti nekoliko izpremeniti.

Poincaréjevi obiski.

Peterburg, 11. avgusta. Poincaré je v Petropavlovski katedrali obiskal grob Aleksandra III. in položil nanj v imenu francoske vlade venec s trakovi v francoskih barvah in z napisom »Vlada francoske republike«. Potem je pogledal v spremstvu generala Čoropanova, kako dajejo v takozvanem Ljudskem domu 3000 otrokom obed. Nadalje je obiskal francosko zavetišče, kjer je 20 starcev in 50 otrok v oskrbi, ter je obljubil predsedniku, da bo francoska vlada podpirala to dobrodelno ustanovo. Potem se je Poincaré odpeljal do vseh velikih knezov in se vpisal. Pri ministrih je oddal svojo posetnico.

Rusko časopisje.

Peterburg, 12. avgusta. Večina listov pozdravlja francoskega ministrskega predsednika z največjo simpatijo in naglašava važnost mornariške pogodbe. »Novoje Vremja« pravi, da je bilo v prvih časih rusko francoske zveze preveč čustva in premala razuma. Zdaj so minili dnevi navdušenosti, povratek v prozaično resničnost pa je pokazal, da tudi zveza dveh tako močnih držav, kakršni sta Rusija in Francija, če je le načelna, ne zadostuje za praktično rešitev stvarnih političnih vprašanj. »Journal de Moscou« naglašava, da mora biti glavna sila francoske mornarice na Sredozemskem morju in da mora priti tudi ruska mornarica tam do veljave. Tako se bo ohranilo ravnotežje na Balkanu, kjer mora biti Rusija pripravljena, da zapusti Avstro-Ogrska prealislej svojo dosedanje pasivno politiko.

SLADKORNA KONFERENCA.

Bruselj, 12. avgusta. Z ozirom na to, da je Anglija sklenila odpovedati sladkorno pogodbo, izjavlja predsednik zadnje sladkorne konference minister Capele, da bo, kadar pride odpoved angleške vlade, sklicana nova konferenca, ki se snide najbrže meseca oktobra, da bo sklepala o nadaljnjih korakih. Tudi če Anglija izstopi, se dosedanja konvencija ne razbije.

TURCIJA.

Vlada in mladoturki.

Carigrad, 12. avgusta. Vlada nastopa doslej navidezno zelo obzirno napram mladoturkom, ker se hoče izogniti očitanju, da jih preganja iz političnih razlogov. Kljub temu zbira zelo marljivo material proti njim, noče pa ničesar storiti brez temeljite preiskave. Vladni krogi trdijo, da ni treba nobenega terorizma, ker so se pripravili mladoturki sami ob veljavo in nimajo nikjer toliko pristašev, da bi se mogli še zanašati na silo.

Nerednosti v upravi.

Carigrad, 11. avgusta. Novi minister za notranje zadeve je dognal, da je bilo iz tajnega fonda, ki je znašal trideset tisoč funtov, porabljenih 2200 funtov brez potrebnih dokazil. Baje so našli tudi v finančnem ministrstvu velike nerednosti.

Mladoturški častniki.

Carigrad, 11. avgusta. Mladoturške demonstracije v Solunu se je udeležilo samo 30 častnikov, ki pripadajo večinoma žandarmeriji in tistemu oddelku, ki straži Abdul Hamida.

Mladoturški uradniki.

Carigrad, 12. avgusta. Ker je vlada izdala ukaz, da morajo uradniki podpisati izjavo, da se ne bodo bavili s politiko, je okrog 20 mladoturških uradnikov odstopilo. Vlada namerava na raznih višjih mestih nastavitve nove uradnike.

Policija išče bombe.

Solun, 12. avgusta. Policija je zvedela, da imajo mladoturški pristaši v mestu skrite bombe in je odredila strogo preiskavo.

Ustavljeni časopisi.

Carigrad, 12. avgusta. Lista »Hak« in »Tanin« sta nehala izhajati.

Ustavi zvesti težaki.

Carigrad, 11. avgusta. Organizacija hamalov (težakov) je podala izjavo, s katero dementira trditve, da so mladoturki oborožili težake, ki naj bi izvažali nemire. Težaki hočejo vse storiti, da se ohrani mir in ostanejo zvesti ustavi.

ALBANIJA.

Ne v Skoplje.

Carigrad, 11. avgusta. Po zanesljivih poročilih so Albanci opustili svoj namen, da bi marširali proti Skoplju.

Nesoglasje med voditelji.

Carigrad, 11. avgusta. Med voditelji Arnavtov je nesoglasje. Eni hočejo za zbirališče Prištino, drugi pa Verizović. Razumtega zahtevajo eni, da se morajo openiti vsa skladišča orožja, drugi pa grajajo to. Voditelji imajo tudi največje težave zaradi provianta, kljub temu da so posamezni bogati Arnavti darovali velike svote. Zbranih Albancev je 50.000 in pomankanje živeža je veliko.

Albanske zahteve.

Carigrad, 11. avgusta. Albanci zahtevajo, da se jim dovoli nositi orožje in da se jim vrne vse orožje, kar so jim ga odvzeli po lanski vstaji. Glede na vojaško službo zahtevajo, da se albanski vojaki ne smejo v miru pošiljati iz Evrope. Nadalje hočejo, da se odpravijo razni davki, da se ustanove albanske šole z albanskim učnim jezikom in z latinsko pisavo, da se reorganizirajo nahije (okraj), da se zgrade ceste in da se obtoži bivša Sajdova vlada. Razumtega zahtevajo, da se umakne turško vojaštvo. Vladna komisija se je začela pogajati z voditeljem Hasanom in Rizo. Ibrahim paša odklanja zahtevo, da se umaknejo čete, o drugih pogojih, med katerimi je tudi splošna amnestija se razpravlja.

Južna Albanija.

Solun, 11. avgusta. Iz Majil Kemal je naznanil vojnemu ministru, da nimajo južni Albanci nobenih posebnih zahtev, temveč bodo zadovoljni z onimi koncesijami, ki jih dobe severni Albanci.

TURCIJA IN CRNA GORA.

Novi boji.

Cetinje, 11. avgusta. Turško vojaštvo napada vsak dan črnogorsko mejo. V petek je trajal boj pri Veliki ves dan. Tudi med Malisori in Turki so vsak dan boji.

Črna gora apelira na velesile.

Cetinje, 11. avgusta. Črnogorska vlada je izročila zastopnikom velesil okoliščino, v kateri pravi, da ne more doseči mirnim potom od Turčije garancij, da se mir ob meji ne bo kalil. Meja se je že večkrat regulirala in se je dosegel sporazum, ali turška vlada ga nikoli ni predložila parlamentu. Ko je letos mešana komisija, ki je dognala spravo, odpotovala, so turški vojaki pri Centi ubili devet Črnogorcev in kmalu nato je prišlo do novih konfliktov zaradi meje. Črna gora želi živeti v miru s sosedom in prosi velesile, naj najdejo radikalno sredstvo, s katerim se odpravijo spori.

RAZBURJENI BOLGARI.

Agitacija za vojno.

Sofija, 11. avgusta. V Stari Zagori se je ustanovil meščanski odbor, ki hoče izdati oklic na narod in v njem agitirati, da se napove Turčiji vojna zaradi pobojev v Kočani. Poslati hoče tudi agitatorje po bolgarskih mestih, da bi govorili v tem zmislu.

Turški poslanik.

Sofija, 11. avgusta. Turški poslanik Nahi beg, ki je bil te dni v Carigradu, se je nenadoma vrnil v Sofijo.

POTRES NA TURŠKEM.

Velika škoda v Dardanelah.

Carigrad, 11. avgusta. Ladje, ki prihajajo od Dardanel, poročajo o strašnih opustošenjih potresa na rumelijski marmaraški obali. Pri Ganosu je zgorelo 15 vasl. Brzojavna postaja Čorlu je zgorela s 300 hišami. Mnogo ljudi je mrtvih. Beda je velika.

Carigrad, 11. avgusta. V Dardanelah so vse brzojavne zveze pretrgane.

Porušeno poslaniško poslopje.

Carigrad, 11. avgusta. Grško poslaništvo je dobilo od turškega brodograditelja, da se je grško konzulatno poslopje porušilo.

Nov sunek.

Pariz, 11. avgusta. »Agence Havas« javlja iz Carigrada: Včeraj ob 11. in 25. min. dopoldne je bil nov potresni sunek, ki pa ni bil tako silen.

Vesti iz Marmaraškega morja.

Carigrad, 11. avgusta. Najhujše so trpeli vsled potresa Ganos, Kora in Myriofole ter drugi evropski kraji na obali Marmaraškega morja. Huda opustošenja je povzročil požar. Zdi se, da je bilo središče potresa Marmaraško morje.

Porušene vojašnice.

Carigrad, 11. avgusta. Iz Dardanel je došel semkaj ranjen vojak, ki pripoveduje, da ni ostala tam ne ena hiša cela. Vojašnice so se porušile. Pri tem je bilo ubitih pet vojakov, veliko število ranjenih. Tudi poslopje francoskega poslaništva se je napol podrlo. Vojak poroča, da so Chorkeny in drugi kraji popolnoma porušeni. Mnogo ljudi je od strahu poskakalo v morje.

Mesto Gallipoli.

Carigrad, 11. avgusta. Parnik, ki je vozil ob Gallipoliju, poroča, da je mesto razvalina in pogled nanj nadvse žalosten. Prebivalstvo šotori na vrhovih in poljih. Potres je pometal na tla goreče svetilke, ki so zantile požare.

MULAJ HAFID.

Tanger, 11. avgusta. Maročanski sultan Mulaj Hafid namerava odstopiti in romati v Mekko.

RAZBURJENOST V MANDŽURIJI.

Mukden, 11. avgusta. Med vojaštvom v Mukden se je pojavila taka razburjenost, da so se imenoviti prebivalci zbal nemirov. Trgovci so potolažili čete le na ta način, da so jim obljubili 20 tisoč fanov, če ohranijo mir in red.

Ali sem „Zarji“ že pridobil novega naročnika?

Trst.

— Polom bankirja. V Trstu je izročil ključ sodišču in pobežnil znani bankir in menjalec denarja Neuman. Mož se je pred vsem največ pečal s prodajo raznih srečk in sicer na obroke. Največ svojih odjemalcev je imel v Istri in na Goriškem, med katerimi je največ Slovencev in Hrvatov. Preden je napovedal konkurz, je prodal vse vrednosti in še celo blagajno. V nekem predalu so našli 350 kron denarja, katerega je bržkone prežrl — in nekaj nič vrednih papirjev. Pasiva znaša čez pol milijona kron. Neuman je pobežnil s celo rodbino bržkone v Italijo. Svoje uradnike in uslužbence je odslavljal tik pred napovedjo konkurza, njegov kompanjon Jankovitz, pa je pobežnil že pred pol letom in ga gotovo čaka kje v Italiji.

— Aretiran defraudant »Austro-Americane«. Dne 24. junija t. l. je zapustil krovni komisar parnika »Laure«, Andrej Čokelj, v Neaplju parnik in se ni več vrnil. Po njegovem odhodu so konstatirali v blagajnah velik primanjkljaj in tudi več dragocenosti in važnih listin potnikov je odnesel Čokelj s sabo. Med tem časom je

prepotoval podjetni mož skoro vsa večja ita-
ljanska pomorska mesta in izvršil več izdatnih
poljuj na račun raznih laskih parobrodnih
frustev. Nato se je vrnil v Trst, kjer ga je do-
etela v petek usoda. Spoznal ga je neki bivši
njegov znanec na kolodvoru, ovadil ga je poli-
ciji, ki ga je prišla ravno ko je stopal v vlak,
da se odpelje v Solungrad.

— **Sleparski izseljevalni agent**, italijanski
nženir Meraldi, katerega so v Trstu aretirali,
ma tudi več sokrivcev, katere so že izsledili.
Posebno pozornost je zbudila v mestu aretacija
ravateljstva taksameterske družbe inženirja
Margonija. Margoniju so dokazali, da je skupno
z Meraldijem vabil in pregovarjal delavce, da
bi se izselili v Brazilijo, kjer potrebujejo ve-
liko delavcev za gradbo novih železnic. Tudi
on jim je obetal izvrstne zaslužke. V resnici
pa sta delala oba le zato, da bi spravila delavce
na pot in dobila zato provizijo od parobrodnih
družb. V afero je baje zapletenih še več zna-
nih oseb.

— **Skok iz petega nadstropja**. V petek je
naletela manjša družba, ki se je vračala okolo
polnoči v Trst, na cesti Margherita na neko
mlado žensko, ki je skočila raz okno. Ko so
prišli do nje je dekle govorilo: »Dal mi je piti
in me vrget skozi okno.« Družba je poklicala
takoj policijo, ki je dognala, da je ponesre-
čenka 24letna služkinja Jospina Wulzova,
doma na Koroskem, ki služi pri trgovcu Cocu.
Preiskava je za enkrat dognala, da v njeni sobi
ni bilo nikogar in da je izvršila Wulzova de-
janje v hipni blaznosti. Wulzova je baje skrajno
histerična ženska. Odpeljali so jo v bolnišnico,
kjer so dognali, da si je zlomila levo roko in
nogo in da ima težke poškodbe na glavi.

Narodnjaški tribuni.

Trst, 8. avgusta.

V gostilni N. D. O. v Trstu se je v soboto
dne 3. avgusta zvečer vršil proces proti »Zarji«
zaradi globokega užaljenja njegove ekselence
bodočega železniškega ministra v deželi Pija-
nosti Herr Johanna.

Pa ne mislite morda, da se je ta proces vr-
šil pred slovensko tržaško poroto. Kaj šel! Vr-
šil se je pred nalašč tako izbranim senatom sa-
mih pristnih narodnjaških kazakov. Takoj ko
so se zbrali, se je začela čitati obtožba proti
— »Zarji« zaradi zločina, ki ga je zakrivila s
tem, da je razžalila rodoljubni čut g. Johanna.
Ali v trenutku, ko se je že obravnava začela,
opozori eden narodnih senatorjev, da »Zarja«
ni navzoča, zaradi česar dobi gostilničar Ko-
sič od visokega sodnega dvora nalog, da mora
takoj »Zarjo« aretirati in tja prignati. Hudo-
delko so prijeli v bližnji tobakarni.

Ko prižene g. Kosič »Zarjo«, se takoj pro-
ces nadaljuje. Tedaj ponudijo »Zarjo« g. Jo-
hannu, da jo sam prečita ter se osebno pre-
priča, kako velikanska krivica se mu je zgo-
dila. Ali Herr Johann jezno odkloni, ker je oči-
vidno pregledoboko užaljen. Nato čita neki se-
nator »Zarjo« stoje ter na glas; drugi go-
spodje senatorji poslušajo sede in z odprtimi
ustni.

Po prečitaniu 'dobi sam razžaljeni besedo,
kateri izjavlja, da je vse socialno demokratično
obrekovanje, da se on sploh nikoli ne čuti pi-
janega ter da so mu socialisti že s tem storili
veliko krivico, da so ga ven vrgli namesto da
bi bili pustili sebe ven vreči, in da sploh nimajo
nobenega respekta pred njim več. Pravi, da
se vendar ne spodobi, da se takó postopa s
predsednikom »Zveze«, katera veže širo slo-
vensko domovino. (Senat zapoje: Lepa naša
domovina.) Nadalje pravi g. Johann, da je
prožni mojster povsod, na suhem in na vodi,
v gostilni in na prosti, ponoči in podnevi. In če
je tudi dva kilometra oddaljen od svojega dela,
da to nič ne stori, češ moja partija ni pijana,
ako sem jaz in torej socializem vse to nič mar
ni. Kar se pa tiče »Zarje«, zasluži najostrejšo
kazeno; sicer pa ne bom reagiral, ker hočem
biti od sedaj pametnejši kakor socialisti.

Na to se obsodi na predlog nekega narod-
njaškega tribuna »Zarja« na smrt. (Seveda
samo fista številka.) Predlog je bil enoglasno
z navdušenjem sprejet.

Jaklič zakliče: Živio!

Ali sedaj gre še samo za to, kako se naj
justifikacija izvrši. Neki rodoljub pravi, da se
»Zarja« obglaviti ne sme, ker ima nedvomno
rdečo kri in bi se lahko naša dosedaj še ne-
omadeževana žolta barva skrunila, zato pred-
laga, da se »Zarji« zavije vrat.

Tudi ta predlog se z navdušenjem sprejme.
Senat zakliče: Živio naš kandidat Johann. Na
to se takoj izvrši smrtna obsodba. Neki na-
rodni rabelj zavije »Zarji« vrat ter jo pahne
skozi okno na ulico. Zbor zapoje »Naprej za-
stava« itd. Ker se tisti večer ni o drugem ni-
čemur po mestu govorilo kot o procesu proti
»Zarji«, zato ni bilo drugo jutro mogoče do-
biti nobene številke v celem Trstu.

Najbolj zakrknjen renegat.

Novice.

* **Alkohol in zločin**. Bavarsko justično mi-
nistrstvo je pravkar izdalo poročilo o razmerju
med alkoholom in zločinom za l. 1910. Po tem
poročilu je bilo l. 1910 obsojenih 8864 oseb, pri
katerih je bil vzrok zločina dejanja alko-
hol. Od teh 8864 obsojencev je bilo 190 nepo-
boljšljivih pijancev, 8674 oseb je pa bilo pri de-
janju pijanih. Obsojenci so v l. 1910 izvršili
10.042 pregreškov, od katerih je polovica težka
telesna poškodba. Zelo zanimivo je v tem po-
ročilu dejstvo, da se ni izvršilo največ zločinov
vsled uživanja alkohola po velikih mestih, tem-
več po manjših krajih, kjer je bilo trikrat več
obsojencev kakor v velikih mestih. Ta raz-
iskavanja se popolnoma krijejo z onimi, ki jih
je profesor Löffler svoj čas izvršil za Dunaj in
Krneburg. Našel je, da je v Krneburgu, kjer
pridelajo mnogo vina, trikrat več izvršenih
telesnih poškodb kakor na Dunaju.

* **Ce delajo drugi...** Vpokojeni vladni
svetnik Martin izdaja »Jahrbücher der Millio-

näre in den deutschen Einzelstaaten». V pred-
govoru ene izmed teh knjig podaja prav zani-
mive podatke o naraščanju velikih premoženj.
Berta Kruppova, ki je l. 1908 »le« 187 milijonov
mark prijavila za obdavčenje, je čez tri leta
prijavila že 283 milijonov mark. Njeno premo-
ženje je naraslo torej v treh letih za 96 milio-
nov mark. Knez Donnersmarck je prijavil leta
1908 »le« 177 milijonov mark, čez tri leta že
254 milijonov mark.

* **Zensko delo v parlamentu**. Poslanke v
finski zbornici so od začetka zadnjega zaseda-
nja vložile 29 različnih zakonskih načrtov, od
katerih so bili doslej naslednji sprejeti: 1. Vse-
stransko varstvo otrok proti trpinčenju. 2. Po-
polna osvoboditev zakonskih žen od pravnega
nadzorstva soprogov. 3. Starost, v kateri je
dovoljen zakon, se poviša od 15. leta na 18. leto.
4. Ustanovitev kolonij za mladostne zločince.
5. Dostop žen k nastavljanju v javnem zdrav-
stvu. 6. Odprava policijskega nadzorstva za
prostitutke. Med zakoni, ki so jih vložile po-
slanke in o katerih doslej še ni bilo razprave,
je zakon o materinskem zavarovanju, o pravici
matere, da sme razpolagati sama s svojimi
otroci in zakon o nastavljanju žen za tovar-
niške nadzornice. Za socialna in higijenična
vprašanja kažejo žene največje zanimanje.
Podpirajo zakon, ki prepoveduje uvoz in pro-
dajo alkohola. Poslanke v finskem parla-
mentu so pristašnje najrazličnejših strank. Da
jim volilci zaupajo, kaže dejstvo, da so jih z
malimi izjemami zopet izvolili. Po splošni sodbi
je najznamenitejša osebnost med poslankami
Nina Silanpejeva, ki izdaja v družbi z Ch. Per-
sienovno časopis »Delavska žena«. Silanpejeva
je bila najprej delavka, potem kuharica v Hel-
singforsu. Vsako svobodno minuto je porabila
za učenje in z železno voljo je izpopolnjevala
svoje pomanjkljivo znanje iz ljudske šole, dan-
es pa je najizobraženejša žena na Finskem.
Organizirala je služkinje. Ona je tudi ime-
nitna govornica. Pri vsaki novi volitvi je bila
izvoljena z veliko večino.

* **Sadovi klerikalizma**. V okolici Bosko-
vice na Moravskem, kjer imata velika pose-
stva grof Mensdorff in baron Königswarter, je
vse pod klerikalno nadvlado. Farško poneu-
nevanje, izkoriščanje veleposestnikov in alko-
hol so tako podivjali prebivalstvo, da so izgre-
di na dnevnem redu. 1. aprila je prišel mesar
Kunc v Pavlan, da bi kupil kravo. Brez vsakega
povoda se je na cesti zadržal nanj klerikalni po-
rebnik Franc Kovarc, tako da je moral mesar
bežati v gostilno Jožefa Silhoja. Kovarc je pri-
držal za njim, oborožen z debelo palico in po-
zval gostilničarja, naj vrže mesarja na cesto,
ker ga hoče on ubiti. »Za moč mi pa dajte liter
žganja«, tako je klical gostilničarju. Ker Ko-
varc ni miroval, ga je izgnal gostilničar iz go-
stilne. Ali prišel je nazaj, gostilničar ga je po-
tem še štirikrat zapodil iz gostilne, ker je gro-
zil gostom. Franc Kovarc je poklical na pomoč
svojega brata Jožeta in prijatelja Karla
Smida, ki sta oba vzgojena po klerikalni me-
todi. Ti trije so pričeli metati kamenje v hišo
in tolkli s palicami po vratih in oknih, dokler
niso vse razbili. Pri tem delu je vplil Kovarc:
»Danes mora biti še vsa vas prah in pepel.«
Gostilničarjevega brata so ti vrli katoliški
možje težko ranili na roki. Nekaj dni pred tem
junaškim dejanjem sta napadla Jožef Kovarc
in Karol Smid na cesti voz, ga ustavila in pre-
iskala, nato sta ga hotela vreči v cestni jarek.
Ker se jima to ni posrečilo, sta vkradla iz voza
dva zavoja prejice. Zaradi teh bogoljubnih de-
janj se je morala klerikalna detelja zagovar-
jati pred sodiščem v Brnu. Franc Kovarc je bil
obsojen na eno leto težke ječe, Jožef Kovarc
na 10 mesecev in Karol Smid na 6 mesecev.

* **Pogubonosni alkohol**. V Rakovcah pri
Krakovu so prišli na sled groznejši zločinu, ki
se je zgodil letos v februarju. Vdova Satora
je imela pet hčerk in dva sina. Najstarejšo
hčerko, Viktorijo, je prisilila, da je začela ra-
merje z voznikom Rierwadzinom. Ko je Vikto-
rija porodila, je bila njena mati, znana pijanka,
tako besna, da je naščuvala ostale otroke, naj
spode Viktorijo iz hiše. Viktorijo so zaprli v
podstrešje, kjer je morala prestajati grozne
muke. 26. februarja so nesrečno videli so-
sedje zadnjikrat. Takrat jo je vlekel njen brat
čez dvorišče in jo strahovito pretepaval. Od tega
dne je ni nihče več videl. V terek je bila Satorja
zopet močno nadelana in je v svoji pijanosti kli-
cala sinu Jožetu: »Kje si umoril svojo sestro?«
Ljudje so obvestili orožništvo, ki je preiskalo
takoj vso hišo in našlo res truplo nesrečne
Viktorije v kleti. Brat jo je bil najbrže ubil in
potem zakopal v kleti. Jožeta Satorija so takoj
odvedli v zapor, v preiskavi so pa vsi ostali
člani družine Satori.

* **Stroški o preiskavi »Titanica«**. Trgovin-
ski minister je povedal v angleški poslanski
zbornici, da znašajo stroški za uradno pre-
iskavo o potopljenem parniku »Titanica«
400.000 K.

* **Tri milijone kron davka**. Italijanska fi-
nančna uprava je »razkrila« posestvo bankirja
Pise iz Milana, ki je šele pred kratkim podedo-
val po svojem očetu ogromno premoženje, ki
je vredno 600 milijonov kron. Finančna uprava
je naložila bankirju najvišji davek, ki je mo-
goč, namreč tri milijone kron.

* **Mesto, ki izdaja časopis**. V maju letoš-
njega leta je pričelo izdajati mesto Los Ange-
les v Kaliforniji na svoj račun časopis v obsegu
8 strani. Davkoplačevalci dobivajo list brez-
plačno, vendar ga pa prodajajo tudi po cestah
po 5 centov. Vsaka politična stranka ima v
listu na razpolago po eno kolono, kjer lahko
razpravlja in tolmači svoje ideje. Mesto bo za
svoj list zgradilo lastno tiskarno, ker ima že
sedaj prebitek od lista. List ima doslej deset
strani oglasov.

* **Prva avstrijsko-ogrška letalka**. Gospo-
dična Lili Steinschneiderjeva iz Budimpešte, ki
se že od jeseni uči pri znanemu aviatiku Ill-
nerju zrakoplovstva, je pričela v sredo delati
v Dunajskem Novem mestu preizkušnjo za pi-
lota. Na letalnem prostoru so se sešli zato vsi
aviatiki, zlasti vojaški piloti z nadporočnikom

Uzelcem. Komisar pri preizkušnji je bil nad-
poročnik Stohanzl. Najprej je morala z leta-
lom v višini 50 metrov izvršiti serijo poletov
v obliki osmice. Po vsakem poletu je priplula
popolnoma po predpisih na določeno mesto.
Ko je prestala prvi del izkušnje, se je gospo-
dična takoj pripravila za polet druge serije
osmice. Pri sedmi osmici se je pa motor poško-
doval in letalka se je morala spustiti k zemlji.
Bila je v višini 60 metrov in je tako izvrstno
priplula na zemljo, da so ji vsi navzoči iskreno
čestitali in jo pozdravljali. Do večera je bil
motor popravljen. Prihodnji dan je gospo-
dična nadaljevala s poleti. Steinschneiderjeva
je torej prva izprašana letalka na Avstrijsko-
Ogrskem.

* **Slabo prerokovanje za naše potomce**.
Znani angleški zdravnik dr. Forbes Winslow
prorokuje, da bo do leta 2212. vse človeštvo
noro. Svoje zle prorokbe opira na statistične
podatke o vedno naraščajočem številu blaznih
ljudi. S civilizacijo napreduje vzporedno blaz-
nost. Leta 1859. je bilo uradno priznanih
36.762 blaznikov, danes jih je že 135.000. Pred
50 leti je bil v Londonu na 575 domačinov en
blaznik, danes pride en norec že na 236 oseb.
Dr. Winslow sklepa iz tega, da bo v 300 letih
več norcev kot duševno zdravih ljudi.

* **Mraz na Angleškem**. Iz Londona poro-
čajo, da je že nekaj dni tako hud mraz po vsem
Angleškem, kakor že ni bil v mesecu avgustu
50 let. V severnih pokrajinah je zapadel sneg
in nastopila slana. Po travnikih se brezposelni
kosci in brezposelne grabljice kepajo, ker so
prišli ob delo. Tudi v južnih pokrajinah je ne-
navadno mrzlo. Močan dež je v nekaterih po-
krajinah uničil vso žetev. V Londonu kaže
toplomer 5 do 6 stopinj nad ničlo po Celziju.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in zalaga založba »Zarje«.

Tiska »Učiteljska Tiskarna« v Ljubljani.

Najnovejše! Najnovejše!

Maksim Gorkij

„Mati“.

Cena K 4.—.

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je
izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, ka-
kor tudi v založbi »Zarje« v Ljubljani, ki je
knjigo založila in izdala.

Železnato vino s kino

lekarnarja Piccoli-ja v Ljubljani

Dunajska cesta

Prepleta malokrvne, nerazvne, valed
boleznih oslabele osebe, blede, al-
bojne in bolehalne osebe, ena pol-
litera steklenica 2 K, tri steklenice
K 6.60. Poštnina in zavojnina prosta.
Železnato vino lekarnarja Piccoli-ja v Ljubljani
vsebuje v resnici in vedno navedeno množico železa,
ima neoporečno zdravilno vrednost in prednjači za-
raditega vsem drugim železnatim izdelkom.

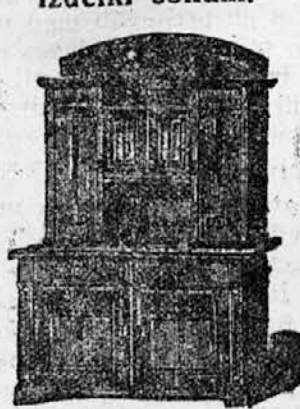
Martin Kralj

čevljar in izdelovalec gornjih del

Ljubljana, Wolfova ulica 12

se priporoča za vsa v svojo stroko spadajoča
dela, ki jih izvršuje hitro, točno in solidno.

Izdelki solidni.

Zmerne cene.

Zaloga pohištva in tapetniškega blaga

Fr. Kapus, Ljubljana

Marije Terezije cesta šte. 11. ... Kolizej.

Velika izbira vsakovrstnega pohištva za spalne, je-
dilne in gosposke sobe. Divane, otomane, žimnice,
modroce iz morske trave, zmednice na peresih,
... podobe, zrcala, otročje vozičke itd. ...

Sprejemajo se tudi
opreme hotelov.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 8 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.
Pirnat, Kolodvorska cesta.
Zupančič, Kolodvorska cesta.
Blaž, Dunajska cesta.
Sterkovič, Dunajska cesta.
Fuchs, Marije Terezije cesta.
Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.
Šubič, Miklošičeva cesta.
Šenk, Resljeva cesta.
Kane, Sv. Petra cesta.
Trejo, „
Kušar, „
Podboj, „
Bizjak, Bahoričeva ulica.
Remžgar, Zelena jama.
Svetek, Zaloška cesta.
Sešark, Šelenburgova ulica.
Šuhadole Anton, Zelena jama 50.

Dolenec, Prešernova ulica.
Pichler, Kongresni trg.
Ušeničnik, dovška ulica.
Wisiak, Gospodarska ulica.
Kleinstein, Jurčičev trg.
Stiene, Valvazorjev trg.
Košir, Hliserjeva ulica.
Sušnik, Rimska cesta.
Klanšek, Tržaška cesta.
Elsner, Kopitarjeva ulica.
Blaznik, Stari trg.
Kustrin, Breg.
Sever, Krakovski nasip.
Državni kolodvor.
Križaj in Kotnik, Šiška
Likar, Glince.
Jezeršek, Zaloška cesta.

Učiteljska tiskarna

Ljubljana, Francičkanska ul. 8

Tiskovine za šole, župan-
stva in urade. Najmoder-
nejše plakate in vabila za
... shode in veselice. ...

Letne zaključke

za društva.

Najmodernejša uredba za ti-
skanje listov, knjig, brošur,
... muzikalij itd. ...

Stereotipija. Litografija.

Naročajte se na Zarjo!

Tobakarne oziroma prodajalne

„Zarje“ v Trstu so:

Južni kolodvor.
Ficke, Kasel Silos pred vhomom v prosto luko.
Moze, ulica Miramar 1.
Beden, ulica Madonnina št. 2.
Gostilna Internacional, ulica Giovanni Bo-
cacio št. 25.
Lavrenčič, trg pred Kazarno (Piazza Ca-
serma).

Pipan, ulica Ponte della Fabra.
Gramaticopulo, Piazza Barriera.
Bruna, ulica del Rivo.
Raitinger, Riva Grumola št. 20.
Hoeltl, trafikla na državnem kolodvoru.
Bajc, ulica Ceppa.
Kovač Antonija prodajalna v Sv. Križu.
Muraro Matej, Via Sette Fontane 14.
Geržina, Rojan.
Benussi, Grotta.
Skladišče Il. kons. zadrug na Belvedere.
Artuš, Belvedere 57.
Sekovar, Piazza Caserma.